

Eindevaluatie Pilot Duurzaam beheer laanbomen buitengebied

Versie 180521

Inhoudsopgave

1. Inleiding

1.1. Aanleiding	1
1.2. Doel	1
1.3. Onderdelen duurzaam laanbomenbeheer	1
1.4. Stand na pilotperiode	2

2. Gewenst toekomstig laanbomenbeheer

2.1. Snoei en boomveiligheidscontrole	3
2.2. Trajectenkap	5
2.3. Risicokap	5
2.4. Herplant	6
2.5. Soortmanagementplan Vleermuizen en flora- en faunaonderzoek	8
2.6. Communicatie	9
2.7. Planning werkzaamheden	11

3. Financiële consequenties

3.1. Duurzaam beheer laanbomen buitengebied	12
3.2. Achterstand herplantverplichting	13
3.3. Uitvoering Soortmanagementplan Vleermuizen	13

4. Organisatie en uitvoering

4.1. Inkoop	14
4.2. Samenvatting vervolgstappen	15

1. Inleiding

1.1. Aanleiding

Afronding 5 jarige pilot

Vanaf het winterseizoen 2016-2017 is gestart met een vijf jarige pilot om het achterstallig onderhoud aan gemeentelijke bomen langs wegen in het buitengebied weg te werken. Dit na een periode van circa 25 jaar van nauwelijks tot alleen ad hoc onderhoud. Nu na vijf jaar zijn alle gemeentelijke bomen in kaart gebracht, ingemeten, beoordeeld op boomveiligheid en één keer gesnoeid. Vanuit de wettelijke zorgplicht is naast snoei tevens noodzakelijk kap van risicobomen uitgevoerd. En zijn er enkele boomstructuren verjongd die in slechte staat waren.

Vervolg op tussentijdse evaluatie

Aan de hand van een tussentijdse evaluatie informeerden wij de raad (memo juni 2020) over de projectresultaten en kosten na 3,5 jaar onderhoud. En gaven wij de vervolgstappen weer om te komen tot een eindevaluatie en een voorstel voor nieuw beleid. Wij spraken af, om deze eindevaluatie voor de zomer van 2021 aan de raad aan te bieden. De geraamde structurele financiële consequenties staan in de Kadernota 2022 als nieuw beleid Duurzaam beheer laanbomen buitengebied en nieuw beleid Achterstand Herplantverplichting.

1.2. Doel

Het doel van de eindevaluatie is herziening van het beleid Duurzaam beheer laanbomen buitengebied, waarin het toekomstige structurele beheer van de laanbomen buitengebied is vastgelegd.

Zoals in de tussentijdse evaluatie en memo aan de raad is aangegeven doen we dat door:

1. Aanscherping van de uitgangspunten van het project Duurzaam beheer laanbomen buitengebied, op basis van de opgedane ervaringen in de pilotperiode en naar aanleiding van gesprekken met belangengroepen "Project Duurzaam beheer bomen buitengebied" en provincie Gelderland als bevoegd gezag.
2. Doorrekenen van de financiële consequenties en onderzoeken van mogelijke besparingen. Ook wordt een second opinion door een onafhankelijk bureau uitgevoerd.
3. Implementeren in de bedrijfsvoering van Circulus-Berkel, waarbij het laanbomenbeheer structureel onder het reguliere onderhoud gaat vallen. We leggen de voorwaarden daarvoor vast.

1.3. Onderdelen duurzaam laanbomenbeheer

Duurzaam beheer van laanbomen bestaat uit verschillende maatregelen. In de navolgende hoofdstukken zijn deze uitgewerkt. Het betreffen:

1. Snoeionderhoud en boomveiligheidscontrole

De gemeente is als boomeigenaar verantwoordelijk voor de boomveiligheid en moet eventuele risico's door gebreken zien te beperken. Vanuit deze wettelijke zorgplicht en voor het behoud van een vitale goed gevormde boom is regelmatig snoeionderhoud noodzakelijk. Tevens moeten de bomen met regelmaat worden gecontroleerd op boomveiligheid. Dit gebeurt via visuele boomcontrole (VTA-controle).

2. Trajectenkap

Voor het op peil houden van het laanbomenbestand is het relevant dat er planmatig verjonging van oude slechte trajecten plaatsvindt. Jaarlijks wordt het relatief oude laanbomenbestand (gemiddelde leeftijd van 62 jaar) ouder en vindt er toename van uitval plaats.

3. Risicokap

Vanuit de wettelijke zorgplicht moeten ook dode en slechte bomen die een risico vormen voor de (verkeers)veiligheid in kaart worden gebracht en gekapt. De zogenoemde risicobomen. Bomen die minder (acuut) gevaar vormen worden extra gemonitord (attentiebomen).

4. Flora- en faunaonderzoek en Soortmanagementplan Vleermuizen

Omdat laanbomen een belangrijke functie kunnen vervullen als verblijfplaats of verbindingsroute voor wettelijk beschermde flora- en fauna, moeten de werkzaamheden uitgevoerd worden conform de bepalingen uit de Natuurbeschermingswet (Nb-wet).

5. Herplant

Voor de kap van bomen geldt vanuit de wet natuurbescherming (Nb-wet) en vanuit de gemeentelijke Algemene plaatselijke verordening (APV) een herplantverplichting. Bovendien is herplant noodzakelijk om het totale laanbomenbestand op peil te houden, en om laanstructuren te kunnen herstellen.

6. Communicatie

Communicatie over de werkzaamheden vormen een belangrijk onderdeel van het duurzaam beheer laanbomen. Inwoners, belangengroepen, dorpsraden, bomenstichting en anderen moeten periodiek én voorafgaand aan de werkzaamheden worden geïnformeerd, omdat veel mensen zich erg betrokken voelen bij de bomen in hun omgeving.

1.4. Stand na pilotperiode

Behaalde resultaten

Onderdelen	Rekenmodel pilot (totaal 5 jaar) stuks	Werkelijk (totaal 5 jaar) stuks
Snoeien	56.000	51.194
Trajectenkap	680	244
Risicokap	1250	1956
Herplant (spillen)	340	450

Tussentijdse evaluatie

In de tussentijdse evaluatie zijn de volgende conclusies op hoofdlijnen weergegeven:

- Er is een belangrijke inhaalslag gemaakt na jaren van geen tot ad hoc onderhoud.
- Vanaf de start van de pilot is samen met lokale marktpartijen onderzocht wat optimaal mogelijk was binnen het beschikbare budget.
- De in de pilot vastgestelde snoeifrequentie is voor oude lanen te lang. Oude en slechte lanen vragen eerder onderhoud dan 1 keer per 5 jaar.
- Er zijn veel meer risicobomen dan oorspronkelijk geraamd, door o.a. droogte, essentaksterfte, Amerikaanse eiken en ouderdom van het boombestand.
- Met de geraamde aantallen kap en gedeeltelijke uitstel trajectenkap wordt de kap-verjongingscyclus (van 90 jaar) niet bereikt.
- Er is een achterstand in herplant(verplichting).
- Geleidelijk afname van het totale boombestand, doordat er te weinig kan worden herplant.
- Veel uitval van herplant door droge zomers, late aanplant en het ontbreken van de mogelijkheid tot structureel watergeven in de pilot. Ondanks de inspanningen van enkele inwoners die op enkele plekken nieuwe aanplant van water hebben voorzien.
- Er is weinig animo onder inwoners voor deelname aan voor participatieve herplant. Bovendien vraagt herplant met inwoners veel voorbereiding van Circulus-Berkel en gemeente.
- Baten hout- en snipperopbrengsten 50% lager dan oorspronkelijk geraamd. Rekenmodel (Circulair financieringsmodel) is niet sluitend. Baten dekken niet voldoende de kosten.
- In 2017 is vanuit duurzaamheid en voortschrijdend inzicht (CO2-emissie en fijnstof) besloten het warmtemodel niet verder uit te werken.
- Er is extra afstemming nodig over het onderhoud van houtopstanden van particulieren en terrein-beherende organisaties, die grenzen aan gemeentelijke wegen.

2. Gewenst toekomstig laanbomenbeheer

In dit hoofdstuk schetsen we het gewenste toekomstige laanbomenbeheer. Dit doen we door de oude beleidsuitgangspunten van de pilot, en de gewenste aanpassingen te beschrijven. Als input hebben hiervoor gediend:

- De leerpunten uit de pilot, zoals beschreven in de tussentijdse evaluatie (juni 2020).
- Gesprek met belangengroepen “Project duurzaam beheer bomen buitengebied”; bestaande uit vertegenwoordigers van agrarische sector, inwoners, recreatie, landgoederen, natuur en landschap.
- Gesprek met provincie Gelderland als bevoegd gezag van de Natuurbeschermingswet; waaronder handhaving houtopstanden (kapmelding, herplantverplichting) en Flora- en faunawet.

De gewenste organisatie en uitvoering van het laanbomenbeheer komt in hoofdstuk 4 aan de orde.

2.1. Snoei en boomveiligheidscontrole

De kwaliteit van het snoeionderhoud wordt bepaald door de snoeifrequentie, én door de mate waarin snoeionderhoud wordt gepleegd.

Snoeifrequentie

Pilot: jaarlijks snoei in 1/5 deel gemeente

Tijdens de pilotperiode is jaarlijks 1/5 deel van de laanbomen gesnoeid en aansluitend gecontroleerd op boomveiligheid (VTA). Hiervoor was het gemeentelijk grondgebied in 5 deelgebieden verdeeld. Met deze aanpak is nu een groot deel van de onderhoudsachterstand op een kostenefficiënte manier weggewerkt. Er zijn 51.194 gemeentelijke bomen ingemeten en in kaart gebracht. Hiermee is nagenoeg het totale laanboombestand in zicht.

Voorstel: snoeifrequentie meer maatwerk, afgestemd op de kwaliteit van bomen

De pilot heeft ons echter geleerd dat snoeionderhoud meer maatwerk vraagt. Nu na afronding van de pilot hebben we meer inzicht in het werkelijk aantal gemeentelijke bomen en hun kwaliteit, en kunnen we ook meer maatwerk gaan leveren. Slechtere, oude lanen moeten frequenter dan 1 keer per 5 jaar worden gesnoeid, terwijl bij jongere vitale lanen kan worden volstaan met een lagere frequentie.

Gemiddeld genomen komt de snoeifrequentie in deze 2^e cyclus nagenoeg gelijk uit als die van de pilot (1^e cyclus); namelijk 1x.4,9 jaar. Alleen is het beter naar noodzaak verdeeld. Voor een efficiënte uitvoering is er wel een extra uitdaging om een goede snoeiroute te maken, omdat er niet meer per deelgebied wordt gewerkt.

De noodzakelijke snoeifrequentie hangt vooral samen met de leeftijd van lanen. Daarnaast met boomsoorten die (bij veroudering) veel dood hout ontwikkelen en daardoor meer onderhoud vragen. Voorbeelden zijn Amerikaanse eiken en acacia's. Ook de droogte van de afgelopen jaren heeft geleid tot achteruitgang in vitaliteit van specifieke soorten, zoals beuk en berk. Ook hier is dan frequenter snoeionderhoud noodzakelijk. Tot slot vergen jonge bomen (begeleidingssnoei) en bomen die veel stamschot vormen, frequenter onderhoud. In onderstaande tabel is de gewenste verdeling in de snoeifrequenties uitgewerkt.

Snoei-frequenties	Kenmerken	Aantal bomen
1x/1-3 jaar	<ul style="list-style-type: none">– Veelal bomen met een gemiddelde leeftijd rond de 80 jaar die veel dood hout vormen.– Bomen langs drukkere locaties zoals de Dortherdijk en Joppelaan.– Bomen die veel stamschot maken zoals lindes en de jongere bomen die begeleidingssnoei nodig hebben.– Voornamelijk beuk, zomereik, Amerikaanse eik, els en acacia. In mindere mate berk, grove den en populier.	2024
1x/3-5 jaar	<ul style="list-style-type: none">– Dit zijn gemiddeld genomen bomen met een leeftijd rond de 70 jaar oud.– Voornamelijk berk, zomereik, Amerikaanse eik en acacia. In mindere mate els, linde, esdoorn, gewone es, grove den en populier.	19381
1x/5-7 jaar	<ul style="list-style-type: none">– Over het algemeen bomen met een leeftijd rond de 60 jaar oud.	24498

	– Voornamelijk berk, zomereik, Amerikaanse eik en acacia en knotbomen. In mindere mate els, linde, esdoorn, gewone es, grove den en populier.	
1x/7-9 jaar	– Over het algemeen bomen met een leeftijd rond de 50 jaar oud. – Voornamelijk zomereik. In mindere mate els, linde, acacia, populier, beuk en berk.	4524
1x/10 jaar	– Over het algemeen bomen met een leeftijd rond de 40 jaar oud. – Bomen voornamelijk op verkeersluwe situaties. – Voornamelijk zomereik. In mindere mate els, linde, acacia, populier, beuk en berk.	1073
	totaal	51500*

**Na de laatste snoei en boomveiligheidscontrole van voorjaar 2021 zijn er 51.194 bomen ingemeten en in kaart gebracht als gemeentelijke boom. Deze bomen zijn opgenomen in het (groen)beheersysteem Kikker. Deze zomer nemen we nog van enkele locaties de eigendomssituaties onder de loep. De verwachting is dat daardoor het aantal gemeentelijke bomen nog met een paar honderd zal toenemen.*

Mate snoeionderhoud

Pilot: snoei alleen vanuit veiligheidsoogpunt

Om de werkzaamheden binnen het beperkte budget te kunnen uitvoeren was uitgangspunt van de pilot om alleen te snoeien vanuit het oogpunt van veiligheid (een “zes” is voldoende). Dit houdt in dat de snoei zich beperkt tot het verwijderen van het dode hout, stamschot, wortelopslag, begeleidingssnoei van jonge bomen, en het snoeien van de onderste boomtakken zodat voldoende doorrijhoogte wordt gerealiseerd vanuit verkeersveiligheid. Direct na de snoei is de boom VTA veilig en wordt voldaan aan de wettelijke zorgplicht.

Voorstel: snoei zowel vanuit veiligheidsoogpunt als op eindbeeld

Een optie is het om de snoei niet alleen te richten op het waarborgen van de boomveiligheid, maar ook op het realiseren van een passend eindbeeld/toekomst beeld van een laanboom. Naast het minimale snoeionderhoud zoals voorgeschreven in de pilot, worden probleemtakken weggenomen die het eindbeeld van een laanboom negatief beïnvloeden. Hierdoor kan de boom uitgroeien tot een goed volgroeide en toekomstbestendige boom. De snoei vindt plaats volgens de richtlijnen van het Handboek Bomen (Norminstituut bomen).

Boomveiligheidscontrole

Pilot: boomveiligheidscontrole gelijktijdig met snoeiwerkzaamheden, door meerdere aannemers

Om risico's door boomgebreken te beperken, worden alle gemeentelijke bomen systematisch visueel geïnspecteerd volgens de Visual Tree Assessment methode (VTA methode). Per boom is een paspoort aangemaakt, waarin de kenmerken en kwaliteiten van een boom worden vastgelegd.

De VTA-controle wordt gelijktijdig met het snoeien van de bomen uitgevoerd, omdat tijdens het snoeien de boomexperts toch al in de boom zitten en de boom goed kunnen beoordelen.

Voorstel: boomveiligheidscontrole gelijktijdig met snoeiwerkzaamheden, door één aannemer

Boomveiligheidscontrole gelijktijdig met de snoeiwerkzaamheden is de meest geschikte methode gebleken. De methode is het meest kosten efficiënt omdat de controle in één werkgang met het snoeien wordt meegenomen. De volgorde is daarbij: eerst snoeien, daarna de VTA controle. De reden hiervoor is dat – ondanks de 1e onderhoudscyclus – de meeste bomen nog niet de reguliere onderhoudstoestand hebben bereikt en bijna allen moeten worden gesnoeid. De meer gebruikelijke methode waarbij eerst de VTA controle plaatsvindt, en op basis waarvan de snoeimaatregelen worden bepaald, heeft op dit moment nog niet zoveel zin.

Zolang de onderhoudsachterstand nog te groot is en het merendeel van de bomen moet worden gesnoeid, zullen we de VTA-controle laten volgen op de snoeironde. Na een periode van 5 jaar beoordelen we opnieuw of in een 3^e onderhoudscyclus de VTA-controle wel vooraf kunnen laten gaan aan de snoei.

Alvorens de jaarlijkse VTA-controle van de aannemer wordt goedgekeurd, checkt Circulus-Berkel de boomgegevens. Dit doen ze bij het inlezen van de boomgegevens in het (groen)beheersysteem Kikker. Er wordt daarbij specifiek naar de snoeiparameters gekeken. Bijzondere afwijkingen worden buiten door de boomexperts van Circulus-Berkel gecontroleerd en geregistreerd.

In afwijking op de pilot brengen we de VTA-controle onder bij één aannemer. Dit komt de uniformiteit van de beoordeling ten goede.

2.2. Trajectenkap

Pilot: grotendeels stilgelegd

Aan het begin van de pilot bleek er maatschappelijke weerstand te bestaan tegen de trajectenkap, en is deze sterk in omvang verminderd. September 2018 heeft de gemeenteraad vanwege landschappelijke belangen besloten tot het maximale scenario, waarbij bomen langer behouden moeten blijven zolang de veiligheid het toestaat (36% beeldbepalende bomen en een kapcyclus van 90 jaar).

De berekeningen in de pilot en het daarvoor gereserveerde budget gingen uit van jaarlijkse vervanging van 136 bomen door middel van trajectenkap; totaal 680 bomen over 5 jaar. De afgelopen 5 jaar zijn er in totaal 244 bomen als traject gekapt.

Voorstel: planmatig hervatten trajectenkap noodzakelijk voor toekomst laanbomenbestand

Het voorstel is om in de komende jaren de trajectenkap en herplant planmatig te gaan hervatten. Uit veldinventarisaties blijkt dat een 70 tal trajecten in de komende 20 jaar moet worden vervangen, omdat deze trajecten steeds verder in kwaliteit en vitaliteit achteruit gaan. In 2020 zijn door gemeente en Circulus-Berkel de meest slechte trajecten als potentiële kaptrajecten in kaart gebracht, en is bekeken wanneer ze moeten worden vervangen (korte, middellange en lange termijn).

Bovendien zal voor het bereiken van een meer evenwichtige leeftijdsopbouw van het boombestand, en de toekomst van het laanbomenbestand, er meer planmatig moeten worden verjongd dan waar het oorspronkelijke rekenmodel van de pilot vanuit ging. Het rekenmodel ging uit van jaarlijks 386 te kappen bomen (250 risicobomen en 136 trajectenkap) en 68 te herplanten bomen.

Bij behoud van een kapcyclus van 90 jaar (uitgangspunt beleid) en een boombestand van gemiddeld 62 jaar oud, betekent dit dat er jaarlijks 1,53% van het boombestand moet worden verjongd. Alleen op deze manier kan (op termijn) een gemiddelde leeftijd van 45 jaar worden bereikt. Dit houdt in dat er bij een boombestand van 51.500 bomen jaarlijks 790 bomen moeten worden verjongd.

Voorstel is om jaarlijks minimaal 200 bomen van de 790 bomen via trajectenkap en herplant te verjongen. Dit aantal is gebaseerd op een aannahme dat de rest van de bomen (rond de 500 tot 590 bomen) de komende jaren voortkomt uit de risicokap. Is er een jaar minder risicokap, dan kan er meer verjonging plaatsvinden door middel van trajectenkap.

Nadere uitwerking

Deze zomer onderzoeken we of we een ondergrens moeten stellen aan het percentage slechte en dode bomen in een traject, alvorens tot trajectenkap over te gaan. Dit doen we door in juni wanneer de bomen goed in blad staan verschillende potentiële kaptrajecten te beoordelen en als referentiekader te laten dienen voor een eventuele ondergrens.

2.3. Risicokap

Pilot: aantal risicobomen te laag ingeschat

Bomen met een levensverwachting van korter dan 5 jaar worden door de boomveiligheidscontroleur als risicoboom aangemerkt. Na een extra controle in de zomer komen ze (al dan niet) op een kaplijst te staan, om vervolgens in de winter te worden gekapt. Bij de start van de pilot in 2016 is het jaarlijks aantal risicobomen ingeschat op 250 stuks. Hier is het rekenmodel en het beschikbare budget van de pilot op gebaseerd. Vanaf 2019 zijn er jaarlijks aanzienlijk meer risicobomen, dan bij de start van de pilot geraamd. In 2019, 2020 en 2021 waren er respectievelijk 430, 560 en 700 risicobomen. Voornaamste oorzaken van de hogere aantallen risicokap van de afgelopen jaren zijn de droge zomers van de afgelopen jaren, de essentaksterfte, het steeds ouder wordende boombestand en het jaren lange geen tot gebrekkig onderhoud.

Voorstel: beleid baseren aantal risicobomen dat uitgewisseld kan worden met trajectenkap

Het aantal risicobomen voor de komende jaren is niet exact in te schatten. De 1e onderhoudscyclus is geweest, maar factoren als droogte, ontwikkeling van ziekten en plagen en toenemende ouderdom

hebben ook sterke invloed op de vitaliteit van het boombestand en daarmee het aantal risicobomen. Wat we wel weten is dat we jaarlijks rond de 790 bomen moeten gaan vervangen om voldoende te verjongen (zie ook paragraaf 2.2 trajectenkap). Als er een jaar minder risicobomen zijn, gaan we meer trajecten vervangen.

Kap	Rekenmodel pilot (st/jr)	Nieuw voorstel (st/jr)
Trajectenkap	136	Minimaal 200
Risicokap	250	Maximaal 590
	Totaal 386	Totaal 790

Met het alsmaar ouder wordend boombestand neemt de geschiktheid voor holenbroeders en vleermuizen toe. De aanwezigheid van deze onder de Natuurbeschermingswet beschermde fauna leidt er steeds vaker toe dat bij gevaarlijke bomen eerst het gevaarlijke hout wordt verwijderd en de stam blijft staan, zodat de verblijfplaats voor de beschermde fauna in stand blijft. Na een paar jaar, wanneer de beschermde fauna is verdwenen, kan de stam pas worden verwijderd.

Waar er geen gevaarstelling is voor de omgeving laten we dode en slechte bomen zoveel mogelijk staan, vanwege de meerwaarde voor flora- en fauna en dus biodiversiteit. De plekken waar dit kan zijn echter zeer beperkt.

2.4. Herplant

Jaarlijkse aantallen van herplant

Pilot: alleen herplant van trajectenkap

De herplant aantallen in de pilot zijn gebaseerd op het enkel vervangen van de bomen gekapt bij trajectenkap. Geraamd was dat er 50% van de gekapte aantallen bij trajectenkap zouden kunnen worden herplant. Dit komt omdat laanbomen in het verleden met een veel kleinere plantafstand zijn geplant dan tegenwoordig wenselijk en mogelijk is. Daarnaast planten we – vanwege de grotere draaicirkels van landbouwmachines – bomen wat verderaf van inritten of kruisingen.

Vervanging van risicobomen was niet in het rekenmodel en het geraamde budget meegenomen, omdat herplant pas kan worden uitgevoerd als er in de loop der tijd grotere gaten (meer dan 30 meter breed) in de lanen zijn ontstaan.

Voorstel: herplant van zowel risicokap als trajectenkap

Om het totale laanbomenbestand op peil te kunnen houden en om te voldoen aan de herplantverplichtingen vanuit de Natuurbeschermingswet en de Algemene plaatselijke verordening zullen er jaarlijks aanzienlijk meer bomen moeten worden herplant. Dus naast herplant van trajectenkap, worden ook risicobomen vervangen. Wanneer door risicokap tussen de boomkronen gaten van meer dan 30 meter lang vallen zal er (bij voldoende lichttoetreding) worden herplant. Omdat niet op voorhand te voorspellen is hoeveel we exact kunnen herplanten, hebben we een aanname gedaan dat 66% van het totaal aantal bomen zal moeten worden herplant. Dit betekent 66% van 790 bomen.

Herplant	Rekenmodel pilot (st/jr)	Nieuw voorstel (st/jr)
	68	521

Achterstand herplantverplichting (eenmalig)

Binnen de pilot zijn de afgelopen 5 jaar circa 2200 slechte, dode en gevaarlijke bomen gekapt. Door het relatief oude boombestand, de droge zomers en de essentaksterfte waren dit meer bomen dan in het begin van de pilot is voorzien en geraamd.

Met de in de pilot geraamde aantallen en bedragen voor herplant hebben we slechts een klein deel van de gekapte bomen kunnen herplanten. Circa 450 aangeplante spullen zijn in goede conditie. Met een aanname dat rond de 66% moet worden herplant, betekent dit dat we afhankelijk van de beschikbare ruimte nog rond de 1050 bomen moeten gaan herplanten.

In het kader van de Natuurbeschermingswet hebben we de verplichting om binnen 3 jaar de gekapte bomen te herplanten. Aangezien het hier gaat om bomen die vanaf winter 2016-2017 zijn gekapt, gaan we deze achterstand in herplant in 2022 inhalen (grotendeels in winter 2021-2022, met een uitloop naar najaar 2022).

Nadere uitwerking

Zomer 2021 werken gemeente en Circulus-Berkel de herplant nader uit, en bereiden de uitvoering voor. Op basis van gegevens uit het (groen)beheersysteem Kikker, luchtfoto's en veldinventarisaties kunnen de exacte aantallen, locaties en gewenste soorten worden bepaald, en vastgelegd in een beplantingsplan. Zomer 2021 onderzoeken we met welke partijen we de herplant gaan uitvoeren; gaat Circulus-Berkel dat zelf doen, of brengen we het onder bij een aannemer.

Wijze van aanplant en nazorg

Pilot: herplant met spullen, zonder nazorg

Het beschikbare budget voor herplant (€20,-/boom) is gebaseerd op de aanplant met jonge scheuten (spullen) en zonder nazorg van watergeven. Daarmee werd er rekening gehouden dat een deel van de jonge aanplant zou uitvallen. In de pilot is voor spullen gekozen omdat deze met de hand te planten zijn, en daardoor geschikt zijn voor aanplant samen met inwoners. Ook is destijds voor een spil gekozen omdat deze relatief goedkoop is in aanschaf. En omdat een spil makkelijker aanslaat, dan een boom van een grote plantmaat. Met drie droge zomers op een rij, heeft echter ruim 1/3 deel van de jonge aanplant het zonder watergeven niet gered.

Voorstel: herplant met kleine bomen (maat 8-10), met nazorg

Wettelijk gezien voldoet herplant met geveerde spullen. Uit de pilot blijkt echter dat de voordelen van de aanplant van spullen in de praktijk niet opwegen tegen de nadelen. Een spil staat bekend om het vrij eenvoudig aanslaan, maar is door het blote wortelpakket ook kwetsbaar. Daarnaast vergt een spil meer snoeionderhoud (begeleidingssnoei) dan een jonge boom. Er is meer inspanning nodig om deze uit te laten groeien tot een boom met een evenwichtige kroon. De aanschaf kosten zijn dan wel lager, maar de beheerkosten liggen hoger. Bovendien groeit niet iedere spil uit tot een geschikte laanboom, waardoor deze alsnog moet worden vervangen. En zijn ze door het beperkte gebruik als laanboom lastig te verkrijgen. Tot slot is de algehele beeldkwaliteit van een spil lager dan van een kleine boom. Het duurt langer voordat er een herkenbare laanstructuur ontstaat.

Op basis van ervaringen uit de pilot is investeren in watergeven noodzaak gebleken, om grote uitval van de jonge aanplant te voorkomen. Dit voorkomt dat meermaals opnieuw moet worden aangeplant. Watergeven is echter een arbeidsintensieve en daardoor kostbare maatregel, omdat jonge aanplant verspreid over de gemeente staat. Het aantal keren dat nieuwe aanplant water moet krijgen is sterk afhankelijk van de weersomstandigheden.

Nadere uitwerking

Voor de zomer 2021 onderzoeken we hoe we dit watergeven en het toezicht op aanslaan van de nieuwe aanplant zo kostenefficiënt mogelijk kunnen inrichten. Hiervoor bekijken we hoe we de plantgarantie en nazorg het beste kunnen regelen. Bijvoorbeeld voert Circulus-Berkel deze zelf uit, brengt zij deze onder bij een aannemer, of bij verschillende lokale loonwerkers verspreid over het gebied.

Boonsoorten herplant

Pilot: diversiteit aan soorten, gebaseerd op landschapstypen

Samen met belangengroepen is een lijst met gewenste beplantingssoorten opgesteld. Per landschapstype zijn bepaalde boomsoorten en herkenbare structuren vastgelegd. Bij herplant wordt uit deze lijst een keuze voor boomsoort en structuur bepaald. Dit gebeurt in samenspraak met belanghebbenden.

Voorstel: diversiteit aan soorten, gebaseerd op landschapstypen en klimaatbestendigheid

In de toekomst zullen we steeds meer rekening moeten houden met drogere zomers. We vullen de huidige keuze soortlijst aan, waarbij we de soortkeuze niet alleen baseren op kenmerkende inheemse soorten per landschapstype maar ook op soorten die droogte- en hittebestendig zijn.

Nadere uitwerking

In de zomer van 2021 vullen we de boomsoortenlijst aan met droogte- en hittebestendige soorten. Hiervoor willen we zoveel mogelijk de externe expertise benutten van onder andere de Bomenstichting Zutphen, Achterhoek en Deventer, Gelders Particulier Grondbezit, Wageningen Universiteit en/of Van Hall Larenstein.

Technische uitgangspunten herplant

Samen met de belangengroepen "Project duurzaam beheer bomen buitengebied" zijn bij de start van de pilot verschillende technische uitgangspunten bepaald voor de herplant. Deze uitgangspunten gaan onder andere over plantafstanden tot inritten en weg. Deze technische uitgangspunten blijven gehandhaafd.

2.5. Soortmanagementplan Vleermuizen en flora- en faunaonderzoek

Soortmanagementplan Vleermuizen

December 2019 is het Soortmanagementplan Vleermuizen Lochem (SMP) vastgesteld. Dit plan heeft als doel om, op grond van de Wet natuurbescherming, een generieke ontheffing voor de vleermuis te verkrijgen voor een periode van 10 jaar. In december 2020 heeft de provincie Gelderland deze ontheffing verstrekt.

Door deze generieke ontheffing hoeven er voor het beheer laanbomen buitengebied jaarlijks geen aparte ontheffingen meer te worden aangevraagd voor de vleermuis. Ook is er voor de vleermuis geen nader jaarrond veldonderzoek nodig. Hierdoor worden kosten en tijd bespaard. Inschatting is dat de investering in de uitvoering van het SMP in ongeveer 5-7 jaar wordt terugverdiend.

Als voorwaarden aan de generieke ontheffing zijn verschillende maatregelen verbonden. Een deel hiervan kan via het reguliere beheer worden ingevuld. Extra maatregelen zijn:

- Ophangen van 660 vleermuiskasten en ophangen van vogelkasten op 5 proeflocaties (inclusief onderhoud)
- Uitwerken van de locaties van de vleermuis- en vogelkasten door een extern ecooloog.
- Het opstellen van een monitoringsplan, jaarlijkse monitoringsrapportage en tussentijdse evaluatie door een extern ecooloog.

Wanneer we geen gevolg geven aan de uitvoering van het SMP werken we niet volgens de generieke ontheffing en voldoen we daarmee niet aan de Wet natuurbescherming.

Nadere uitwerking

De uitvoeringsmaatregelen, verbonden aan het SMP en de generieke ontheffing, werken we nader uit.

Flora- en faunaonderzoek

Pilot: jaarlijks flora- en faunaonderzoek te kappen bomen

Jaarlijks worden voorafgaand aan de uitvoering de te kappen bomen worden onderzocht op betekenis voor en aanwezigheid van beschermde flora en fauna, vallend onder de Natuurbeschermingswet. Dit gebeurt aan de hand van een quick-scan flora en fauna. Wanneer de bomen potentieel geschikt zijn als verblijfplaats voor beschermde fauna worden de bomen nader onderzocht.

Voorstel: jaarlijks flora- en faunaonderzoek conform de pilot én in de strekking van het SMP

Door de generieke ontheffing voor de vleermuis hoeven er voor het beheer laanbomen buitengebied jaarlijks geen aparte ontheffingen meer te worden aangevraagd voor de vleermuis. Ook is er voor de vleermuis geen nader jaarrond veldonderzoek nodig. Wel blijft jaarlijks onderzoek voorafgaand aan de kap noodzakelijk, zowel voor de vleermuis als voor diverse andere beschermde soorten.

Aan de generieke ontheffing is daarnaast de voorwaarde verbonden om samen met een ecooloog een meerjarenplanning trajectenkap (inclusief nieuwe aanplant) op te stellen, om negatieve effecten op aanwezige vleermuis vliegroutes zoveel mogelijk te beperken.

2.6. Communicatie

Communicatie over het laanbomenbeleid en de uit te voeren werkzaamheden, vormt een onmisbaar onderdeel in het duurzaam beheer van laanbomen. De waarde van bomen voor onze leefomgeving en de betekenis voor biodiversiteit en klimaatadaptatie heeft steeds meer aandacht. Inwoners voelen zich daar bij betrokken en willen goed worden geïnformeerd. Daarnaast leiden grote oude bomen ook met regelmaat tot overlast en meldingen van inwoners. Ook hier is communicatie en goede voorlichting door zowel gemeente als Circulus-Berkel belangrijk. In deze paragraaf en bijbehorende tabel is per processtadium de wijze van communicatie uitgewerkt.

Eindevaluatie en nieuw beleid

Najaar 2021 brengen gemeente en Circulus-Berkel, belangengroepen, dorpsraden en Bomenstichting Achterhoek op de hoogte van de eindevaluatie en de besluitvorming in de raad. De belangengroepen hebben aangegeven graag mee te willen denken over de communicatie aan inwoners.

Daarnaast informeren we inwoners over het toekomstig laanbomenbeheer via de gebruikelijke kanalen, zoals een bericht in het gemeentenuws, informatie op de gemeentelijke website en die van Circulus-Berkel, sociale media. Het maken van een folder over het laanbomenbeheer behoort tot de mogelijkheden.

Reguliere werkzaamheden

Ieder najaar informeren gemeente en Circulus-Berkel de inwoners van Lochem over de snoei-, kap- en herplantwerkzaamheden van het komende winterseizoen. Dit doen we via de gebruikelijke kanalen. Op de websites komt een kaart met de locaties van snoei, kap en herplant. Te kappen bomen worden voorzien van een informatielabel, met de reden van kap.

Ook brengen we jaarlijks dorpsraden, belangengroepen en Bomenstichting Achterhoek op de hoogte van de uitvoering die dat jaar plaatsvindt. De informatie kan dan ook via de websites van de dorpsraden beschikbaar komen voor inwoners.

Trajectenkap en herplant

Kap ligt gevoelig, en dan vooral waar het gaat om hele trajecten. Kap daarvan is erg zichtbaar. Bij het planmatig hervatten van de trajectenkap hoort dan ook een uitgebreider apart communicatietraject. Zowel direct omwonenden, dorpsraden, belangengroepen en bomenstichting moeten goed worden betrokken bij de meerjarenaanpak en -planning.

Alle partijen worden jaarlijks op de hoogte worden gebracht van de voorgenomen plannen van trajectmatige verjonging. Dit houdt in dat ze worden geïnformeerd over welke trajectgedeeltes de komende jaren gefaseerd bomen worden gekapt. En wanneer dat plaatsvindt en op welke wijze, wanneer herplant plaatsvindt en met welke boomsoorten. Een meer-jaren-doorkijk en inzicht in het totaalplaatje en het toekomstbeeld is belangrijk voor het draagvlak.

Tevens informeren gemeente en Circulus-Berkel jaarlijks de inwoners van Lochem via de gebruikelijke kanalen over de uitvoering van de trajectenkap en herplant van dat jaar. Te kappen bomen willen we naast het blesen (met een stip, of nummer) voorzien van een informatielabel, met de reden van kap.

Uitvoering

De aannemer voorziet voor aanvang van de werkzaamheden alle aanwonenden van een informatiebrief over de voorgenomen snoei, kap en herplant werkzaamheden. Dit gebeurt in een straal van 400 meter rond het uit te voeren werk. Onder verantwoording van Circulus-Berkel.

Meldingen

Meldingen van overlast aan laanbomen in het buitengebied lopen centraal via Meldingen Openbare Ruimte (MOR) en worden door Circulus-Berkel opgepakt.

Onderhoud aangrenzende houtopstanden van derden

Eigenaren van gebrekkig onderhouden particuliere houtopstanden langs gemeentelijke wegen, worden door Circulus-Berkel aangesproken op hun onderhoudsverplichting middels een brief. En indien nodig via persoonlijk contact.

Nadere uitwerking

We onderzoeken najaar 2021 samen met de grootgrondbezitters van de landgoederen Ampsen, Verwolde en Oude en Nieuwe Gasthuis of er (gemeentelijke) lanen zijn die door de grootgrondbezitters kunnen worden beheerd.

Processtadia	Stakeholders	Manier	Tijdstip	Verantwoordelijke
Eindevaluatie en nieuw beleid	Belangengroepen, dorpsraden en Bomenstichting Achterhoek	Bijeenkomst(en) (o.a. kernteam) en informeren per email	Na vaststelling beleid door raad, najaar 2021	Gemeente trekker, samen met CB
	Inwoners algemeen	Nieuwsberichten via gebruikelijke kanalen. Eventueel folder	Na vaststelling beleid door raad, najaar 2021	Gemeente trekker, samen met CB
Reguliere werkzaamheden (snoei, risicokap en herplant)	Inwoners algemeen	Nieuwsberichten via gebruikelijke kanalen	Jaarlijks, uiterlijk 2 weken voor aanvang werkzaamheden	Circulus-Berkel trekker, samen met gemeente
		Te kappen bomen voorzien van een informatie label	Na het blesen en opstellen lijst risicokap, uiterlijk 4 weken voor aanvang werkzaamheden	Circulus-Berkel
	Belangengroepen, dorpsraden en Bomenstichting	Informeren per email	Jaarlijks, uiterlijk 2 weken voor aanvang	Circulus-Berkel trekker, samen met

	Achterhoek		werkzaamheden	gemeente
Trajectenkap en herplant	Aanwonenden, belangengroepen, dorpsraden en Bomenstichting Achterhoek	Bijeenkomst(en), waar nodig aanvullend persoonlijk contact en informeren per email	Jaarlijks in de zomer	Circulus-Berkel trekker, samen met gemeente
	Inwoners algemeen	Nieuwsberichten via gebruikelijke kanalen Te kappen bomen voorzien van een informatie label	Jaarlijks, uiterlijk 2 weken voor aanvang werkzaamheden Na het opstellen van kaplijst, uiterlijk 4 weken voor aanvang werkzaamheden	Circulus-Berkel trekker, samen met gemeente Circulus-Berkel
Uitvoering kap, snoei en herplant	Aanwonenden binnen een straal van 400 meter	Brief met informatie en contactgegevens	Jaarlijks uiterlijk 1 week voor kap, snoei en herplant	Circulus-Berkel en aannemer
Meldingen	Divers	Meldingen Openbare Ruimte (MOR)		Circulus-Berkel
Onderhoud aangrenzende houtopstanden van derden	Landgoederen, terreinbeherende organisaties, inwoners waar aan de orde	Brief over onderhoudsverplichting houtopstanden en persoonlijk contact	Bij geconstateerde nalatigheid	Circulus-Berkel

2.7. Planning werkzaamheden

De uitvoeringsperiode van de snoei- en kapwerkzaamheden ligt tussen half november en half maart. Ruim voor het vogelbroedseizoen willen we de werkzaamheden afronden. De herplant voeren we jaarlijks uit vanaf oktober, november en is vóór februari afgerond. Te laat planten in het voorjaar leidt tot veel uitval. De communicatieplanning is uiteengezet in paragraaf 2.6.